

NMT**Forum**

105308

Tragedie i Karelen

Av oblt, cand phil Anton Olstad

Forfatteren er free-lance journalist av etterkrigsgenerasjonen. Har lagt ned et imponerende arbeide i denne boken, bygget opp omkring en håndfull norske frontkjempere i Finland under fortsettelseskrigen 1941–44. Med en norsk avdelings undergang etter et russisk angrep på høydene Hasselmann og Kaprolat, navn etter to tyske offiserer, i russisk Karelen.

De frontkjemperne som kom hjem i live fikk 3 – 5 års straffarbeide, for bistand til fienden, het det. Selv hevder de at motivet var idealistisk nok, fortsette den hjelp til finnene som hele landet hadde følt sympati for og ha hjulpet under den såkalte vinterkrigen nov. 39 -mars 40. Det står den som vil fritt å ikke godta dette motiv. Den 6. desember 1941 erklærte Storbritannia Finland krig. USA gjorde det ikke, men opprettholdt hele krigen amerikansk representasjon i Helsinki. Norge hadde i England undertegnet en avtale med britene om militært samarbeide om våpen, utstyr, kommando-forhold, og en avtale med USA, England og Sovjet om administrative og kommandomessige forhold ved befrielsen av Norge eller ved tysk kapitulasjon i Norge. Men allierte var vi ikke. Nevnt for ordens skyld.

En annen ting er at selv om kapitulasjonen i Trondheim 10. juni var fullstendig, var det ennå formelt krigstilstand mellom Tyskland og Norge.

Det er egentlig for smått at man nesten et halvt hundreår etter skal unnskyldte at et så interessant tema tas opp. Arneberg skriver i forordet: «Blant en ny generasjon historikere hever seg i dag røster som krever slutt på helt/skurk-mønsteret i norsk historieskrivning.»

Boken har med kart og fotos. Den er i stor grad bygget på samtaler med og dagbøker/notater til hovedpersonene. Fremstillingen er nøktern. Legger ikke skjul på at forholdet til tyskerne kunne være anstrengende nok.

Det synes oversett i Norge at Sovjet

både under vinterkrigen og etterpå mente at Finland burde ha fått samme skjebne som de tre baltiske stater. Det var vel ikke bare for propagandaens skyld at det ble opprettet en ny «finsk» regjering under kommunisten Kuusinen i Terijoki. Da russerne tvang Finland til våpenstillstand i september 1944, var Sovjets betingelse for å ikke sende tropper til besettelse av Finland, at finnene brøt med tyskerne og med våpenmakt drev dem ut. Forfatteren lar kompanisjef Arnfinn Vik uttrykke det slik: «Jeg vil påstå at man ble grepet av en merkelig følelse, etter å ha gjort hva man kunne, å ha meldt seg til kamp for finnenes frihet og selvstendighet, å ha blitt såret, å ha risikert liv og lemmer for dem på finsk jord, for så plutselig som fiender, bli jaget ut av landet!..ikke akkurat noen takk for innsatsen.»

Boken har interesse for historikere, fordi den bl.a. inneholder tidstabeller og legger frem problemene sett fra den andre siden. Men antagelig har den størst militær interesse. Mye av det som legges frem av erfaringer om krig under vinterforhold og i ødemark er det samme som norske avdelinger i Finnmark og i Nord-Sverige lærte under krigen, og som senere ble dosert f.eks. ved Skyte- og vinterskolen for Infanteriet etter krigen. Boken (s 214) forteller at Vik fikk i oppdrag å utarbeide en ny «vinterkampforskrift». Den burde ha betydelig interesse også for dagens offiserer.

Kampene om høydene Kaprolat og Hasselmann er bokens høydepunkt.

Den norske avdelingen der lå direkte under divisjonen. Man mener at det kan forklare noe av grunnen til mangelen på forsterkninger og oppmerksomhet. Rundt 120 mann falt, og omkring 20 ble tatt til fange. Noen greide å berge seg ved en lang svømmetur nakne i iskaldt vann. Det var ingen som kunne skrive en fektingsrapport. Det var til slutt ingen som hadde kommandoen da stillingene ble

oversvømmet av tropper etter kraftig bombardement. En 18-årig Østfolding har gitt følgende beskrivelse av situasjonen i stillingen: «Tidsbegrepet er helt visket ut...vært i aktivitet i ett kjørt i flere døgn. I alt bråket som var, kunne vi duppe av, våknet ved at hodet dunket i bakken, i lyng, søle og skitt. Mange forferdelige inntrykk... folk som var lemlestet, døde og døende... rop om hjelp... Granatekspløsjoner og røyk og lukten av det hele.»

En som med granatsjokk meldte seg tilbake fikk av en lege følgende behandling: Fem ganger sendt gjennom et minefelt for å hente inn sårede. Da mente legen at han var kurert. Etter dom og soning, artium og medisinsk studium og ut i arbeidslivet. Som 45-åring selvmord. Hasselmann hadde vært en for sterk opplevelse.

Så sent som etter den finsk-sovjetiske våpenstillstandsavtalen, ble syke og sårede tyskere sendt i transitt gjennom Sverige.

Under den lange marsjen Tornio-Muonio-Skibotn, fant en avdeling ut at det lå høy i løer på svensk side ved Karesuando. Til bruk for hestene stjal avdelingene høy. Saken gikk fra det svenske utenriksdepartementet til Berlin med formell protest.

Den 2. september 1944 skrev marskalk Mannerheim til Hitler: «Tyskland vil leye videre, selv om skjebnen nekter det krigslykke. Hvis vårt folk på knapt fire millioner blir militært overvunnet, så kan det neppe være tvil om deportasjon og utryddelse. Jeg kan ikke utsette mitt folk for den faren.» Slik Sovjet hadde opptrådt i de baltiske stater.

Arneborgs bok er meget innholdsrik og meget leseverdig, for historikere og offiserer især. Han tar ikke parti. Han sier at leseren selv må avgjøre om forfatteren spiller apologetens (unnskyl-derens) rolle. □

Se egen anmeldelse av boken på s. 39 (Red.)